Turkish Studies - Educational Sciences

eISSN: 2667-5609

www.turkishstudies.net/education

Research Article / Araştırma Makalesi

INTERNATIONAL BALKAN UNIVERSITY
Sponsored by IBU

Mesleki Çalışmaların Etkililiğine Yönelik Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi

Investigation of Teachers' Views on the Effectiveness of Their Proffessional Work

Canan Albez[*] - İsa Yıldırım[**] - Ahmet Ayık[***]

Abstract: This study was conducted in order to determine the opinions of teachers about the level of effectiveness of their professional studies at the beginning and end of each academic year within the frame of professional working program. This study was carried out in the case study pattern of qualitative research types. In the study, in addition to the individual interview technique, focus group interview, observation and document review techniques were used together in order to benefit from group dynamics. In order to determine the study group, easily accessible situation sampling was used from purposive sampling method. Accordingly, individual interviews were conducted with 16 teachers in different school types and three focus group were conducted with 25 teachers for primary, secondary and high schools, 10 schools were observed, and the evaluation reports of 6 schools were examined in Erzurum province. While the data obtained by the semi-structured interview and observation form were examined by descriptive analysis technique, content analysis was used in the document analysis. It was concluded the professional working week was not productive for the teachers and it did not contribute to the e educational process. The professional development of the teachers, and that the teacher and school-centered activities taking into account the school and teacher needs will increase the effectiveness of the professional study program. Design-based model development studies related to school-oriented professional study program development and implementation processes can be carried out related to the subject. By applying different professional development models, its effect on teacher and student development could be examined.

[*] Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, K.K. Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Asst. Prof. Dr., Ataturk University, K.K. Faculty of Education, Department of Education Sciences
ORCİD 0000-0001-5676-1827
cananalbez@atauni.edu.tr
[**] Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, K.K. Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Asst. Prof. Dr., Ataturk University, K.K. Faculty of Education, Department of Education Sciences
ORCİD 0000-0003-0365-3480
isa.yildirim@atauni.edu.tr
[***] Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, K.K. Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Assoc. Prof., Ataturk University, K.K. Faculty of Education, Department of Education Sciences
ORCİD 0000-0002-2885-947X
ahmet.ayik@atauni.edu.tr

Cite as/ Atıf: Albez, C. & Yıldırım, İ. & Ayık, A. (2020). Mesleki çalışmaların etkililiğine yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi, *Turkish Studies - Education*, 15(2), 611-634. https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.39992
Received/Geliş: 03 December/Aralık 2019
Accepted/Kabul: 24 April/Nisan 2020
Copyright © INTAC LTD, Turkey
Checked by plagiarism software
Published/Yayın: 30 April/Nisan 2020
CC BY-NC 4.0

Structured Abstract: Introduction: There is no doubt that the most important dynamics of the qualified education process is the teacher. It is the teacher who prepares, transforms, renews, differentiates the teaching process and ultimately prepares and manages the environment to meet the learning needs of each student. For this reason, 'an education system is as good as its teachers' (UNESCO, 2015: 4). In this context, different kinds and levels of professional study carried out by the teacher have a versatile contribution to the educational process, school life and their own professional development. As well as this contribution, it is also expected that the professional study of the teachers who make progress vocationally, is naturally more effective.

The knowledge, skills and experiences gained in the professional studies of the teachers regarding their professional development are effective in the effective learning of the students and the development of positive attitudes and behaviors towards the courses (Darling, Hyler, Gardner, 2017; Özdemir, 2016; Mizell, 2010; Buczynski, Hansen, 2010; Hill, 2009).

From this point of view, it could be noted that good, successful and healthy individuals can only be raised by a well-thought and well-designed education process. For this purpose, educators need to focus either on carefully structured, deliberately directed content or pedagogy or both to deepen their understanding, to analyze student studies and to develop new approaches to education (Guskey and Yoon, 2009). Accordingly, it is important that the school community evaluates learning opportunities well and benefits from the learning opportunities provided. However, Bransford, Brown and Cocking (2000, 204) state that many learning opportunities for teachers are insufficient from the perspective of student, knowledge, evaluation and being community-centered.

Studies about teacher's professional development, the impact on the teaching-learning process of teacher competence, the quality of in-service training of teacher, and evaluation of professional studies have been carried out in Turkey. In the studies, the important problems of the professional development activities originating from the members of the professional work program, program dimensions, practitioners, participants and application environments are emphasized, and solutions and models are developed. (Seferoğlu, 2001; Özer, 2008; Akdemir, 2012, Bümen, Ateş, Çakar, Ural and Acar, 2012; Sıcak and Parmaksız, 2016; Uştu, Taş and Sever, 2016; Elçiçek, 2016).

Professional study program prepared by the Ministry of Education in Turkey is implemented in September, November, April, June (total 6 weeks). In the vocational study program prepared by the Ministry, school meetings, educational seminars, educational games and activities, book reading, video monitoring and evaluation, participation in research and development studies are prepared in accordance with the relevant articles of the Regulation by specifying the day, hour and participants. Depending on the main framework highlighted in the program text, the Provincial Directorate of National Education organizes seminar activities.

The harmony and integrity between the professional studies carried out in order to make the human and material resources ready for all aspects of the education process also affect the flow of the education process. For the purpose of harmonizing professional studies and taking the desired results from the studies, it can be said that the units that prepare, carry out and implement these studies can affect the type, content, nature of these studies, the physical characteristics of working environment, professional requirements of teachers who participate in these studies, their information, attitude, ability, values and habits. (EARGED, 2006a, 2006b).

The aim of this study is to reveal the level of effectiveness of the professional studies conducted for the realization of these objectives according to the opinions of the teachers. Accordingly, it is considered that examining the opinions and suggestions of the teachers in the context of the content of the professional study of teachers, the implementation process, the development of education and training process, and its contribution to the professional development of teaching is important in the development of the vocational study programs and thus the professional development of teaching and teaching-learning development process. In this study where teachers 'opinions about the level of effectiveness of teachers' professional studies were tried to be determined, the following sub-problems were sought:

1. What are the views of teachers about the content of their professional studies?

2. What are the views of teachers about the implementation of their professional studies?

3. What are the views of teachers about the contribution of professional studies to the education process and professional development?

4. What are the views of teachers about increasing the level of effectiveness of professional studies?

5. What are the impressions regarding professional studies performed in schools?

6. What is the level of effectiveness of professional studies according to school assessment reports prepared for professional studies?

Method

The study conducted in order to determine teachers 'opinions about the level of effectiveness of teachers' professional studies was carried out in the case study pattern of qualitative research types. The results of the study were obtained by using focus group interview, observation and document analysis techniques in order to benefit from group dynamics in order to reveal the suggestions of teachers about professional studies as well as individual interview technique.

In order to determine the study group, easily accessible situation sampling was used from purposive sampling method. Accordingly, individual interviews were conducted with 16 teachers, and three focus group interviews with 25 teachers from primary, secondary and high school, who participated in the activities within the scope of professional studies carried out in all teaching levels in city center of Erzurum.

The data of the study was created by the researchers and obtained by semi-structured interview form applied to teachers after being developed by receiving expert opinions. In addition, unstructured observation form was used in ten schools and six schools contributed to document review. Official permission was received from the Erzurum Provincial Directorate of National Education for the research to be carried out. Research data were collected in one month period based on the September 2018 seminar week and face-to-face interviews were conducted for 30-70 minutes.

In the study, descriptive analysis technique and content analysis were used in document analysis in terms of resolving interview and observation data. In the research, the following four themes ‘Content’, ‘Application’, ‘Contribution’ and ‘Suggestions’ were determined. At the next stage, the sound recordings were converted into written records, and the written data were read, edited and brought together in a meaningful and logical manner in accordance with the determined framework. At the stage of data processing, the interview questions were handled one by one and the findings were defined within the frame of the answers given to each question and the Interview Coding Key was obtained with the data coding study.

Discussion and Conclusion

In order to examine the effectiveness of teachers 'professional studies, it was concluded that teachers' professional working week was not productive for themselves, they did not contribute to their professional development and development of educational process, and teachers and school centered studies which take into account the professional needs of school and teachers would increase the effectiveness of the professional study program. In this context, it can be said that the results of the research are similar to the results of the previous research (Gülmez, 2004; Saka, 2005; Gökyer, 2012; Özavcı and Çelikten, 2017).

In the study, the participants' view of the content of the professional study program based on standard and formalities suggests that the studies are similar to the ones done in previous years. Teachers' view of the professional study program as similar, boring and imposing activities that do not meet their needs also supports this idea.

It is believed that teacher and school-centered studies are more effective due to the fact that teachers find school-centered individual activities such as planning, arranging class, preparing materials, reviewing supplementary resources and participating in school meetings included in their professional working program necessary for themselves, and limit their efficiency with their own efforts. Teachers' consideration of school meetings in their professional work may be related to the need to express themselves and their efficiency on behalf of the school.

Teachers who describe the implementation process of the professional study program as inefficient may find the seminar presentations to be boring, some activities are unnecessary, the effectiveness of reading books ineffective can be related to their professional beliefs and attitudes, learning styles, motivation processes, requirements, the nature of the practitioners or the ability of the school management to manage the process.

When the suggestions of teachers about their professional studies to increase the level of effectiveness were examined, it was concluded that the needs of teachers, students and school, and especially socio-demographic characteristics of the school should be taken into account in determining aims of professional studies.

Based on the observation findings on the effectiveness of professional studies in the study, it was concluded that teachers were more in an individual effort during the week of professional studies, and the studies were very similar and narrow, and that a comfortable, flexible, routine, routine operation was in question.

When the content of school evaluation reports and Professional Study Programs (The Ministry of Education, 2015-2018) in terms of professional studies it was concluded that the reports are compatible with the program content, the inconveniences are justified but the suggestions section was not enough. It is possible to say that the unhealthy operated reporting process will adversely affect the shaping of the next professional study program.

In this study where the level of effectiveness of teachers' professional studies is examined, in the light of the above-mentioned results, it can be suggested that the professional study program should have a content that supports teachers' professional learning, development and that shapes their professional studies. For this purpose, accelerate the professional development of teachers, particularly teachers' collaborative skills can be supported. In respect there of, design-based model development studies related to school-oriented vocational study program development and implementation processes can be carried out. By applying different professional development models, its effect of teacher and student development could be examined.

Keywords: Educational Administration, Professional Study Program, Professional Development, Teacher, School.

Öz: Bu araştırma öğretmenlerin mesleki çalışma programı çerçevesinde her öğretim yılı başında ve sonunda gerçekleştirdikleri mesleki çalışmaların etkililik düzeyine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma nitel araştırma türlerinden durum çalışması deseninde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada bireysel görüşme tekniğinin yanı sıra grup dinamiklerinden yararlanmak amacıyla odak grup görüşme, gözlem ve doküman incelemesi teknikleri bir arada kullanılmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örneklem yönteminden kolay ulaşılabilir durum örneklemesi kullanılmıştır. Buna göre Erzurum il merkezinde farklı okul türlerinde 16 öğretmenle bireysel görüşme, 25 öğretmenle ilkokul, ortaokul ve lise olmak üzere üç odak grup görüşmesi yapılmış, 10 okul gözlemlenmiş, 6 okulun değerlendirme raporu incelenmiştir. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmamış gözlem formuyla elde edilen veriler, betimsel analiz tekniğiyle çözümlenirken doküman incelemesinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmada mesleki çalışma haftasının öğretmenler adına verimli geçmediği, eğitim öğretim sürecinin gelişimine ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yeterli katkıyı sağlamadığı tespit edilmiştir. Araştırmada ayrıca okul ve öğretmen gereksinimlerini dikkate alan öğretmen ve okul merkezli çalışmalarının mesleki çalışma programının etkililiğini artıracağı, uygulanan mesleki çalışma programının öğretmenlerinin mesleki gelişimine katkısını belirlemek için daha sağlıklı bir değerlendirme sürecine ihtiyaç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Konuyla ilgili olarak okul odaklı mesleki çalışma programı geliştirme ve uygulama süreçlerine ilişkin tasarım tabanlı model geliştirme araştırmaları yapılabilir. Farklı mesleki gelişim modelleri uygulanarak öğretmen ve öğrenci gelişimindeki etkisi araştırılabilir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Yönetimi, Mesleki Çalışma Programı, Mesleki Gelişim, Öğretmen, Okul.

Giriş

Nitelikli eğitim-öğretim sürecinin en önemli dinamiği şüphesiz öğretmendir. Eğitim- öğretim sürecini değiştiren, dönüştüren, yenileştiren, farklılaştıran en nihayetinde her bir öğrencisinin öğrenme gereksinimini karşılayacak ortamı hazırlayan ve yöneten öğretmendir. Bu yüzden 'bir eğitim sistemi en az öğretmenleri kadar iyidir.' (UNESCO, 2015: 4). Bu bağlamda öğretmenin gerçekleştirdiği farklı tür ve düzeydeki mesleki çalışmaların, eğitim-öğretim sürecine, okul yaşamına ve kendi mesleki gelişimlerine çok yönlü katkısı söz konusudur. Bu katkının yanı sıra mesleki

yönden gelişim kaydeden öğretmenlerin yaptıkları mesleki çalışmaların da doğal olarak daha etkili olması beklenir.

Günümüz bilgi toplumunun okul modeli olarak tanımlanan öğrenen okullarda okul personelinin yaşam boyu öğrenme yaklaşımı çerçevesinde meslek gelişimi, hiç bitmeyecek bir öğrenme sürecinin en önemli parçası olarak görülmektedir. Özellikle değişimi yönetmede en önemli kaldıraç olarak görülen öğrencilerin öğrenmeleri, mesleki gelişim sürecinin odağında yer almaktadır (Senge, McCabe, Lucas, Smith vd., 2014).

Öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yönelik gerçekleştirdikleri mesleki çalışmalarda edindikleri bilgi, beceri ve tecrübeler, öğrencilerin etkili öğrenmelerinde, derslere yönelik olumlu tutum ve davranışlar geliştirmelerinde etkili olmaktadır (Darling, Hyler, Gardner, 2017; Özdemir, 2016; Mizell, 2010; Buczynski, Hansen, 2010; Hill, 2009). Öğretmen mesleki gelişiminin öğrenci başarısındaki kazançlara dönüştüğünü göstermenin sezgizel ve mantıksal bir bağlantıya rağmen büyük zorlukları olduğunu ifade eden Yoon, Duncan, Lee, Scarloss ve Shapley (2007), konuya ilişkin yapılan dokuz çalışmanın bulgularını incelemişler ve mesleki gelişim çalışmalarının öğrenci başarısını yüzde yirmi bir oranda artırdığına vurgu yapmışlardır.

Bu noktadan hareketle okulun nihai amacı olan iyi, başarılı, her bakımdan sağlıklı bireylerin yetişmesi ancak üzerinde özenle düşünülmüş ve iyi tasarlanmış etkili bir eğitim-öğretim süreci ile gerçekleşebileceği söylenebilir. Sürecin her aşamasında yapılacak işlerin, alınacak tedbirlerin, görüşülecek konuların belirlenmesi ve değerlendirilmesi, öğretmenin yeterliliklerini geliştirme çabası ciddi bir mesleki çalışma tutumunu gerektirmektedir. Bu amaçla eğitimcilerin kendi anlayışlarını derinleştirmek, öğrenci çalışmalarını analiz etmek ve eğitime yeni yaklaşımlar geliştirmek için ihtiyaç duydukları zamanın dikkatlice yapılandırılmış, kasıtlı olarak yönlendirilmiş, içerik veya pedagojiye veya her ikisine odaklanmış olması gerekmektedir (Guskey ve Yoon, 2009). Buna göre okul toplumunun öğrenme fırsatlarını iyi değerlendirmesi ve sunulan öğrenme fırsatlarından azami ölçüde yarar sağlaması önem arz etmektedir. Ancak Bransford, Brown ve Cocking (2000:204), öğretmenler için birçok öğrenme fırsatının, öğrenci, bilgi, değerlendirme ve topluluk merkezli olma perspektifinden bakıldığında yetersiz kaldığını ifade etmektedir.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de öğretmenlik mesleki gelişimi, öğretmen yeterliliklerinin eğitim-öğretim sürecine etkisi, öğretmenin hizmet içi eğitimlerinin niteliği, mesleki çalışmaların değerlendirilmesine ilişkin araştırmalar yapılmıştır. Yapılan araştırmalarda mesleki çalışma programını hazırlayanlardan, program boyutlarından, uygulayıcılardan, katılımcılardan, uygulama ortamlarından kaynaklı mesleki gelişim faaliyetlerinin önemli sorunları vurgulanmakta çözüm önerileri ve modeller geliştirilmektedir (Seferoğlu, 2001, EARGED, 2006a, 2006b; Özer, 2008; Akdemir, 2012, Bümen, Ateş, Çakar, Ural ve Acar, 2012; Sıcak ve Parmaksız, 2016; Uştu, Taş ve Sever, 2016; Elçiçek, 2016).

Öğretmenler eğitim-öğretim programını uygulamak, öğrencilerin gelişimini çok yönlü takip etmek, gerekli tedbirleri almak, öğrenci velileriyle işbirliği kurmak, sınıf içi faaliyetlerin yanı sıra okul faaliyetlerinde verilen görevleri yerine getirmek gibi birçok çalışmayı yıl boyunca eş zamanlı yürütmektedir. Bu faaliyetleri tekdüzelikten kurtarıp eğitim-öğretim hizmetlerini farklılaştırma, dönüştürme, yenileştirme sürecinde öğretmenden ayrıca mesleki bağlamda yeterliliklerini geliştirmek için gerekli mesleki öğrenme faaliyetleri yapması da beklenir.

Bu amaçla Türkiye'de Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (2014, Madde 38), MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (2017, Madde 87) ve Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği (2018, Madde 52) doğrultusunda görevli yönetici ve öğretmenler, derslerin kesimi tarihinden temmuz ayının ilk iş gününe, eylül ayının ilk iş gününden derslerin başlangıç tarihine kadar geçen sürelerde ve kasım, nisan aylarında birer hafta mesleki çalışma yapmaktadırlar. Hizmet içi eğitim sürecinin bir parçası olarak görülen bu çalışmalarda yönetici ve öğretmenlerin genel kültür, özel alan eğitimi ve pedagojik formasyon

alanlarında, bilgi ve görgülerini artırmak, yeni beceriler kazandırmak, eğitim ve öğretimde karşılaşılan problemlere çözüm yolları bulmak, öğrencinin ve çevrenin ihtiyaçlarına göre plan ve programları hazırlamak ve uygulamak amaçlanmıştır.

Buna göre tüm öğretmenlere Eylül, Kasım, Nisan, Haziran aylarında toplam 6 hafta olmak üzere MEB tarafından belirlenen ve mesleki çalışmalar haftasından en az bir hafta önce kurumlara duyurulan mesleki çalışmalar programı uygulanmaktadır. Bakanlığın hazırladığı mesleki çalışma programında okul toplantıları, eğitsel seminerler, eğitsel oyun ve etkinlikler, kitap okuma, video izleme- değerlendirme, araştırma-geliştirme çalışmalarına katılım şeklindeki çalışmalar gün, saat, katılımcı belirtilerek yönetmeliğin ilgili maddeleri doğrultusunda hazırlanmaktadır. Program metninde öne çıkarılan ana çerçeveye bağlı olarak il-ilçe Milli Eğitim Müdürlükleri seminer faaliyetlerini düzenlemektedir.

Mesleki çalışmaların uygulanmasının takibi okul yöneticileri, İlçe ve İl Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından yapılmakta, yapılan çalışmalar istenildiği takdirde rapor haline getirilerek İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne teslim edilmektedir. Bundan sonraki süreçte uzun bir eğitim-öğretim süreci başlamaktadır. Tam bu noktada sorulacak doğru soru ise şu olabilir: "Okul toplumu olarak eğitim-öğretim sürecine hazır mıyız?"

İnsan ve madde kaynaklarının eğitim-öğretim sürecine her yönden hazır hale getirilmesi amacıyla yürütülen mesleki çalışmaların arasındaki ahenk ve bütünlük, eğitim-öğretim sürecinin akışını da etkilemektedir. Mesleki çalışmaların birbiriyle uyumlu hale getirilmesinde ve yapılan çalışmalardan istenilen neticelerin alınmasında bu çalışmaların türü, içeriği, niteliği, çalışmaların yapıldığı yerin fiziksel özellikleri, çalışmalara katılan öğretmenlerin mesleki gereksinimleri, bilgi, tutum, beceri, değer ve alışkanlıkları ile çalışmaları hazırlayan, yürüten ve uygulayan birimlerin etkisi olduğu söylenebilir (EARGED, 2006a, 2006b).

Mesleki çalışmaların niteliğine etki eden bu değişkenler, aynı zamanda mesleki çalışma programının amacının gerçekleşmesine de hizmet etmektedir. '2018-2019 Eğitim Öğretim Yılı Öğretmenler Mesleki Çalışma Programı' metninde MEB, mesleki çalışmaların amaçlarını şu şekilde ifade etmiştir (MEB, Öğretmenlerin 2018 Eylül Dönemi Mesleki Çalışma Programı):

1. Eğitimin niteliğini geliştirmek ve verimliliği arttırmak.

2. Alan bilgisi ve öğretimi konusunda öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkı sağlamak.

3. Yenilenen öğretim programları hakkında öğretmenlerin bilgilenmelerini ve içeriğini müzakere etmelerini sağlamak.

4. Derslerin işlenişinde uygulanan yöntem ve teknikler, kullanılan öğretim materyalleri ile ölçme ve değerlendirme kriterleri hakkında öğretmenlerin bilgi ve tecrübe paylaşımında bulunmalarını sağlamak.

5. Eğitim öğretimde karşılaşılan sorunları tespit etmek ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirmek.

6. Eğitim öğretim sürecinin sistemli bir şekilde değerlendirmesini yaparak bir sonraki yıl için ön hazırlık çalışmalarına zemin hazırlamak.

7. Eğitim öğretim uygulamalarındaki iyi örneklerin paylaşılmasını sağlayarak özgün çalışmaları geliştirmek.

8. Öğretmenlerin iş birliği hâlinde derslerin öğretimi ile ilgili yeni öğretim materyalleri hazırlamalarına, geliştirmelerine ve paylaşmalarına destek olmak.

Buna göre öğretmen mesleki çalışmalarının içeriği, uygulama süreci, eğitim-öğretim sürecinin gelişimine ve öğretmenlik meslek gelişimine katkısı bağlamında öğretmenlerin görüş ve önerilerini incelemenin mesleki çalışma programlarının geliştirilmesinde dolayısıyla öğretmenlik mesleki gelişimine, eğitim-öğretim sürecinin geliştirilmesine yön vermede önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle mesleki çalışma programlarının etkiliğini izleme ve geliştirme süreci için durum analizlerinin yapılmasına her dönem ihtiyaç olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin katılım sağladıkları mesleki çalışmalarının niteliğini incelemede daha çok nicel araştırmaların, metaforik analizlerin yapıldığı nitel araştırmaların sınırlı sayıda olduğu tespit edilmiştir. Nitel araştırma yönteminin tercih edildiği, farklı veri toplama tekniklerinin bir arada kullanıldığı bu araştırmada, elde edilen verilerin derin ve zengin olma özelliği taşıması ulaşılan sonuçların mesleki çalışma programlarının geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yürütülen mesleki çalışmaların etkililik düzeyine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmeye çalışıldığı bu araştırmada aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır:

1. Mesleki çalışmalarının içeriğine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
2. Mesleki çalışmalarının uygulanma sürecine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
3. Mesleki çalışmaların eğitim öğretim sürecine ve mesleki gelişime katkısına yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
4. Mesleki çalışmaların etkililik düzeyinin artırılmasına yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
5. Okullarda yapılan mesleki çalışmalara yönelik araştırmacının izlenimleri nelerdir?
6. Mesleki çalışmalara yönelik hazırlanan okul değerlendirme raporlarına göre mesleki çalışmaların etkililik düzeyi nedir?

Yöntem

Araştırmanın modeli

Öğretmenlerin mesleki çalışmalarının etkililik düzeyine ilişkin öğretmen görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan bu araştırma, nitel araştırma türlerinden durum çalışması deseninde gerçekleştirilmiştir. Durum (vaka) çalışması, 'bir araştırmanın nihai ürünü olarak, tek bir varlığın, olgunun ya da sosyal birimin kapsamlı ve bütünsel betimlemesini ve analizini içerir' (Merriam, 2015: 46).

Araştırma bulguları, bireysel görüşme tekniğinin yanı sıra öğretmenlerin mesleki çalışmalara yönelik önerilerinin ortaya çıkarılmasında grup dinamiklerinden yararlanmak amacıyla odak grup görüşme, gözlem ve doküman incelemesi teknikleri kullanılarak elde edilmiştir. Mülakat ve gözlemin bir bileşimi olan odak grup görüşmesi, katılımcıların tutumları ve deneyimleri hakkındaki içeriğe erişim izni vermesi açısından yoğun bir veri toplama stratejisi olarak kullanılmaktadır (Teddlie ve Tashakkori, 2015).

Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örneklem yönteminden kolay ulaşılabilir durum örneklemesi kullanılmıştır. Uygulanan mesleki çalışma programı amaçlarının tüm öğretim kademeleri için aynı olması nedeniyle farklı branşlardan öğretmenlerle çalışma grubu oluşturulmuştur. Buna göre, Erzurum il merkezinde tüm öğretim kademelerinde yürütülen mesleki çalışmalar kapsamında yer alan faaliyetlere katılan 16 öğretmenle bireysel görüşme, 25 öğretmenle ilkokul, ortaokul ve lise olmak üzere üç odak grup görüşmesi yapılmıştır. Çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere ait demografik özellikler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

Seçenekler			1	2	3	4	Toplam
Cinsiyet	Bireysel görüşme		Kadın	Erkek			-
		n_1	8	8			16
	Odak grup görüşme	n_2	17	8			25
		%	61	39			100
Okul Türü	Bireysel görüşme		İlkokul	Ortaokul	Lise		-
		n_1	5	8	3		16
	Odak grup görüşme	n_2	6	11	8		25
		%	27	46	27		100
Kıdem	Bireysel görüşme		1-6 yıl	7-12 yıl	13-18 yıl	19 yıl ve üzeri	-
		n_1	4	5	4	3	16
	Odak grup görüşme	n_2	3	10	9	3	25
		%	17	36	32	15	100

Tablo 1'e göre araştırmaya katılan öğretmenlerin %61'i kadın, %39'u erkektir. Çalışma grubunun %27'si ilkokul, %46'sı ortaokul, %27'si lise düzeyinde görev almaktadır. Katılımcıların %17'si '1-6 yıl', %36'sı '7-12 yıl', %32'si '13-18 yıl', %15'i '19 yıl ve üzeri' kıdeme sahip olduğu görülmektedir.

Çalışma grubunda yer alan bu öğretmenler arasında 11 sınıf öğretmeni, 19'u farklı branşlardan ortaokul öğretmeni (4 Türkçe, 1 İngilizce, 2 Beden Eğitimi, 3 Matematik, 1 Fen Bilgisi, 2 Sosyal Bilgiler, 2 Resim, 1 Müzik, 3 Rehber öğretmeni), 11'i farklı branşlardan lise öğretmeni (3 Türkçe, 1 Beden Eğitimi, 2 Matematik, 1 Kimya, 1 Tarih, 1 İngilizce, 2 Rehber öğretmen) yer almaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından oluşturulmuş, uzman görüşleri alınarak geliştirilen ve pilot uygulamaları yapıldıktan sonra öğretmenlere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilmiştir. Veri toplama aracının geliştirilmesi sürecinde öğretmen mesleki çalışma faaliyetleri konusunda alanyazın taranmış, MEB'in hazırladığı 2015-2019 yılları arasındaki mesleki çalışma programları incelenmiştir. Mesleki çalışma programının içeriği, uygulanma süreci, eğitim öğretim sürecine ve mesleki gelişime katkısı, mesleki çalışmaların etkililiğine yönelik önerileri belirleyebilmek için aday görüşme soruları oluşturulmuştur. Görüşme sorularının amaca uygunluğu ve kapsam geçerliliği konusunda 2 eğitim yönetimcisinin uzman görüşünden yararlanılmış ve kişisel bilgilere ilişkin soru dışında 6 soruluk nihai görüşme formu hazırlanarak ön denemesi 3 öğretmenle gerçekleştirilmiştir. Pilot görüşmeler araştırma kapsamı dışında tutulmuş

öğretmenlerin sorulara verdikleri yanıtlar çözümlenerek görüşme sorularının açık ve anlaşılır olup olmadığı sınanmış ve görüşme formuna son biçimi verilmiştir. Ayrıca görüşme yapılan on okulda yapılandırılmamış gözlem formu kullanılmış, doküman incelemesine (mesleki çalışma programı değerlendirme raporu) 6 okul katkı sunmuştur. Yapılandırılmamış gözlemler esnasında on okulun tüm birimleri gezilmiş, öğretmenlerin iş yoğunluğu izlenmiş ve gözlemler 40 dakikayla sınırlandırılmıştır. Yapılacak araştırma için Erzurum İl Milli Eğitim Müdürlüğünden resmi izin alınmıştır. Araştırma verileri 2018 Eylül seminer haftası esas alınarak bir aylık sürede iki araştırmacı tarafından eş zamanlı olarak toplanmış, yüz yüze görüşmeler 30-70 dakikalık sürelerde gerçekleştirilmiştir. Kullanılan görüşme formunda aşağıdaki sorulara yer verilmiştir:

1- Eylül - Haziran aylarında ne tür çalışmalara zaman ayırıyorsunuz? Örnekler vererek açıklar mısınız?

2- Eylül- Haziran aylarında yapılan mesleki çalışmalar programını uygulama sürecini nasıl değerlendiriyorsunuz?

3- Eylül ayında yapılan mesleki çalışmalar neticesinde kendinizi eğitim-öğretime hazır hissediyor musunuz? Örnekler vererek açıklar mısınız?

4- MEB'in düzenlediği mesleki çalışmalar programının mesleki yönde gelişiminize katkısını nasıl değerlendiriyorsunuz?

5- MEB'in düzenlediği mesleki çalışmalar programının okulunuzdaki eğitim-öğretim sürecinin gelişimine katkısını nasıl değerlendiriyorsunuz?

6- Mesleki çalışmaları programı kapsamında ne tür çalışmalar yapılmasını isterdiniz?

Araştırmanın iç geçerliliğini artırmak için alanyazın taraması yapılarak kavramsal çerçeve oluşturulmuş, uzman görüşlerinden yararlanarak ve ön denemesi yapılan görüşme formundan yararlanılmıştır. Yapılan görüşmelerin güvenirliğini artırmak amacıyla görüşmeler esnasında araştırmacı tarafından yazılı ve sesli kaydedilen ifadeler, görüşülen kişiye okunup onayı alınarak yanlış veya eksik anlaşılmaların önüne geçilmeye çalışılmış, elde edilen bilgilerin doğruluğu ve kesinliği test edilmiş, yazılı ve sesli kayıtlarla yapılan görüşmenin arasındaki tutarlılık artırılmıştır.

Araştırmanın güvenirliğinin belirlenmesi amacıyla yapılan 3 odak grup görüşme ile 16 bireysel görüşme dökümleri alandan bir uzman (1 eğitim yönetimcisi) tarafından incelenmiştir. Verilen yanıtların hazırlanan görüşme kodlama anahtarında yer alıp almadığı kontrol edilmiş, yeni seçenekler oluşturulmuştur. Bu aşamada verilerin güvenirliği, uyuşan kod sayısının uyuşan ve uyuşmayan kodların toplam sayısına bölünmesi yöntemi kullanılarak belirlenmiştir (Miles ve Huberman, 1994). Araştırmacı ve uzman bir araya gelerek işaretledikleri kodlama anahtarının tutarlılığını karşılaştırmıştır. Kodlamada gözlemciler arasında güvenirlik hesaplamaları ayrı ayrı yapılarak %80 oranında uyuşum olduğu görülmüştür. Ayrıca tutarlılığı artırmak için yapılan görüşmelerden doğrudan alıntılara yer verilmiştir

Verilerin Analizi

Araştırmada görüşme ve gözlem verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği, doküman incelemesinde içerik analizi kullanılmıştır. Buna göre öncelikle görüşmede yer alan boyutların veri analizi için bir çerçeve hazırlanmış, hangi verilerin hangi temalar altında düzenleneceği belirlenmiştir (Yıldırım & Şimşek, 2005). Araştırmada, 'İçerik', 'Uygulama', 'Katkı', 'Öneriler' olmak üzere dört tema belirlenmiştir. Daha sonraki aşamada ses kayıtları yazılı kayıtlara dönüştürülmüş, belirlenmiş çerçeveye uygun olarak yazılı veriler okunup, düzenlenmiş, anlamlı ve mantıklı bir şekilde bir araya getirilmesi sağlanmıştır. Verilerin işlenmesi aşamasında, görüşme soruları tek tek ele alınarak her soruya verilen yanıtlar çerçevesinde bulgular tanımlanmış ve veri kodlama çalışmasıyla "Görüşme Kodlama Anahtarı" elde edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen verilerin analizi buna göre yapılmıştır. Katılımcıların görüşleri, görüşme türünü ve cinsiyeti

yansıtacak şekilde odak grup görüşmeler için G1.Ö1.E (Grup1.Öğretmen1.Erkek), bireysel görüşmeler için Ö1.K (Öğretmen1.Kadın) şeklinde kodlamalar yapılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde öğretmen mesleki çalışmalarının 'içeriği', 'uygulama süreci', 'eğitim-öğretim sürecine ve mesleki gelişime katkısı', 'mesleki çalışmaların etkililiğini artırmaya yönelik öneriler' boyutunda bulgulara yer verilmiştir. Bu bölümde ayrıca okul gözlem bulguları ve incelenen değerlendirme raporlarına ait bulgular da yer almaktadır.

Birinci Alt Probleme Ilişkin Bulgular

Araştımanın birinci alt problemi bağlamında öğretmen mesleki çalışmalarının içeriğine yönelik bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2: Mesleki Çalışmaların İçeriğine Yönelik Öğretmen Görüşleri

	Görüşler	f
Bireysel Görüşmeler	Çalışma programı standart bir içeriğe sahiptir.	13
	Çalışma programının içeriği formalitelere dayalıdır.	12
	Plan hazırlama çalışmalarına zaman ayrılmaktadır.	10
	Sınıf temizliği ve hazırlıkları yapılmaktadır.	7
	Sohbet-kahvaltı etkinlikleri yapılmaktadır.	6
	Okul toplantılarının içeriği gereksinimlerimize uygundur.	5
	Uyum çalışmalarına zaman ayrılmaktadır.	2
Odak Grup Görüşmesi	Program içeriği okul ve mesleki gereksinimlerine uygun değil.	12
	Okul odaklı yapılan çalışmalar var.	6
	Özel alan eğitimine yönelik beceri edindirme durumu sınırlı.	5
	Okul toplumuna uygun olmayan etkinlikler var	3
	Okul bakım tadilat çalışmaları yapılmaktadır.	3

Mesleki çalışmaların içeriğine yönelik öğretmen görüşleri incelendiğinde çalışma programının formalitelere dayalı, standart bir içeriğe sahip olduğu, gereksinimlerine uygun olmadığı belirtilmiş ayrıca mesleki çalışma haftasında okula yönelik çalışmalar gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Bulgulara ilişkin öğretmen Ö5K, Ö4K, Ö1K "*Monoton, tekdüze birbirinin aynısı eğitim programları var.*"; "*Programlar çok benzer her seferinde. Bu nedenle uygulanmakta istenmiyor. Bu da aynısı, aynı program içeriği denilerek çalışmalar yapılmamakta.*"; "*Formalitelerden, prosedürlerden ibaret, hakkıyla yapılmıyor.*" şeklinde görüşlerini belirtirken odak grup görüşmesinde G3Ö1E, "*Buz kırma etkinliği okulumuza uygun bir etkinlik değil*"; G3Ö5E "S*eminer haftası olarak işe yarıyor, içerik olarak işe yaramıyor maalesef*"; G1Ö4K "*…okuma yazma güçlüğü çekenler veya bazı sınıflarda çok etkili sınıf yönetimi yaparken bazılarında niye yetersiz kalıyoruz. Bu sorular ve sorunlar var ama hiç biri çözüme ulaşmadı.*" ifadelerini kullanmıştır.

Tablo 2'de yer alan bulgulara göre mesleki çalışma programının içeriğinde yer alan ve okula yönelik yapılan çalışmalar arasında gösterilen toplantılar, sınıf ve plan hazırlıkları, uyum çalışmaları öğretmenlerin içerikte yer almasını doğru buldukları çalışmalardır. Bu konuda G3Ö2E "*Milli Eğitimin yönergelerinden ziyade kendi iş ve işlemlerimiz adına faydalı oluyor. Ne mesela? Sene başında işte planların oluşturulması kitapların kaynak kitapların seçilmesi ayarlanması…*"; G2Ö7K

"*Ben önce kendi okulumun öz sorunlarını konuşmam lazım, başarısını değerlendirmem lazım. Önlem almam lazım. Tedbir almam lazım. Seminerde bu çalışmalar yapılınca daha verimli oluyor.*" görüşlerini belirtmişlerdir.

Mesleki çalışma programının içeriğinde yer almasa da öğretmenler mesleki çalışma haftasında sohbet, kahvaltı ve okul bakım-onarım çalışmalarına zaman ayrıldığını ifade etmektedirler. Bu konuda Ö7K ve Ö9E "*Okulda kahvaltı yapıyoruz, sohbet ortamlarımız var. Bu da öğretmen ve yönetim arasında diyalog gelişimine katkı sunuyor.*" ; "*Seminer çalışmaları kahvaltı partileri, semaver etkinlikleri ile geçiriliyor*." ifadelerini kullanmıştır.

İkinci Alt Probleme Ilişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi kapsamında öğretmen mesleki çalışmalarının uygulanma sürecine yönelik bulgular Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Mesleki Çalışmalarının Uygulanma Sürecine Yönelik Öğretmen Görüşleri

	Görüşler	**f**
Bireysel Görüşmeler	Mesleki çalışma programı etkili uygulanmamaktadır.	14
	Meslek çalışma haftası verimli geçmemektedir.	12
	Çalışmalarda isteksizlik ve sıkılma söz konusudur.	12
	Seminerler etkili sunulmamaktadır.	8
	Zaman verimli kullanılmamaktadır.	8
	Zümre toplantıları etkili değildir.	7
	Mesleki çalışma haftası amacına hizmet etmemektedir.	6
	Mesleki çalışma programında yer alan etkinlikler yapılmaktadır.	6
	Eylül ayı Haziran ayı çalışmalarına göre daha etkilidir.	6
	Okul yönetiminin yaklaşımı mesleki çalışmaların uygulanmasında etkilidir.	5
	Sohbet ve kahvaltı ortamlarımız etkilidir.	5
	Okul bakım-onarım çalışmaları mesleki çalışmaları engellemektedir.	4
	Programda okul toplumuna uygun olmayan etkinlikler uygulanamadı.	3
	Grup faaliyetleri etkilidir.	2
Odak Grup Görüşmesi	Seminerler sıkıcı.	11
	Genel olarak verimli değil.	9
	Seminerler ihtiyaca cevap vermiyor.	8
	Etkili sunumlar varsa seminer verimli geçmektedir.	6
	Çalışmalar öğretmenlere dayatılarak sunulmaktadır.	5
	Okul kurul toplantısı etkili uygulanmaktadır.	5
	Seminerler uzman kişilerce verilmiyor.	5
	Kitap okuma çalışmaları etkili değil.	5
	Süre verimli kullanılmıyor.	3
	Okul yönetimi kaynaklı koordinasyon problemi var.	2

	Çalışmalar üst yönetimlerce dikkate alınmıyor.	2
	Mesleki çalışmalar öğretim sürecini kesintiye uğratacak zamanlarda yapılıyor.	2
	Okul bakım onarım çalışmalarının mesleki çalışmaları sekteye uğratıyor.	2
	Eylül ayı çalışmaları Haziran ayına göre verimli.	1
	Seminerlerin sınırlı sayıda öğretmene veriliyor.	1

Tablo 3'e göre öğretmenler mesleki çalışmaların etkili ve verimli uygulanmadığı yönünde ortak görüş içerisindedir. Öğretmenler ayrıca seminerlerin etkili sunulmadığını, sıkıcı olduğunu, çalışmaların dayatılarak uygulandığını, okul bakım onarım çalışmalarının mesleki çalışmaları engellediğini belirtmişlerdir. Okul kurul toplantılarını etkili bulan öğretmenler, zümre toplantılarının uygulanma sürecini etkisiz olduğunu, okul yönetiminin yaklaşımının çalışmaları etkilediğini ifade ederken Eylül ayı mesleki çalışmalar haftasının Haziran ayına göre daha etkili uygulandığı yönünde öğretmenlerin hemfikir oldukları görülmektedir. Konuya ilişkin G1Ö5K, G2Ö2E, G2Ö3K, G3Ö3E "*Güzel hazırlanmış, alanının uzmanı geniş kitlelere hitabeti iyi olan sunumlar etkili oluyor. Onun dışında sıkıcı olanlar var*"; "*Hiç verimli olmadı zaten semineri veren Müdür Bey de yeterli olmadığı için yeterli bilgi vermedi*." "*Ben de seminerlere karşı olumsuz bir tutum var. Çünkü ben gittiğim bütün seminerlerde oturdum, bir yer buldum oturdum, muhabbet edende oldu, telefonuyla oynayan da oldu. Benim canım sıkıldı, ben de muhabbet ettim*. "; "*Bir de yani bu kitabı okuyun dikte edercesine okumak istemiyorum, ben canımın istediğini okumak istiyorum. Dayatmak hiç hoş bir durum değil*." şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Katılımcılar arasında ayrıca Ö7K "*Genel yapılan seminerlerin zorunlu olması, göreve dönüşüyor. Çalışmaları etkiliyor bu durum, isteksizliğe ve gönülsüzlüğe neden oluyor.*" ifadelerini kullanırken Ö5K, Ö6K ve Ö7K "*Zümre toplantıları da etkili değil. Toplantı yapılmıyor. İnsanlar karşılıklı bir şekilde evrak üstünde her şey gösteriliyor. Evrak üzerinde kalan, dayatılan, zorunlu etkinlikler olarak değerlendirildiği için isteklilik az.*"; "*Zümre toplantılarının etkili olduğunu düşünmüyorum. Konuşmada kalıyor*."; "*Zümre toplantıları pek etkili değil ama ancak kurul toplantılarında konuşuyoruz, tartışıyoruz, düşüncelerimizi açıklıyoruz. Okulumuzun sorunlarını konuşuyoruz.*" şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Üçüncü Alt Probleme Ilişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin öğretmen mesleki çalışmalarının eğitim öğretim süreci ve mesleki gelişim katkısına yönelik öğretmen görüşleri Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4: Mesleki Çalışmaların Eğitim Öğretim Sürecine ve Mesleki Gelişime Katkısına Yönelik Öğretmen Görüşleri

	Görüşler	f
Bireysel Görüşmeler	Mesleki çalışma programının hiçbir katkısı yok.	15
	Kitap okuma etkinliğinin katkısı yoktur.	9
	Mesleki çalışma haftası bireysel çalışmaların katkısıyla sınırlıdır.	7
	Eylül semineri okula uyum sağlamada katkısı vardır.	6
	Mesleki çalışma programının katkısı kısmen vardır.	5
	Haziran ayı seminerinin katkısı düşüktür.	5
	Mesleki çalışma programının bireysel faydası vardır.	2

	Okul kurul toplantısının çok yönlü katkısı vardır.	1
Odak Grup Görüşmesi	Mesleki gelişimime hiçbir katkısı yok.	15
	Eğitim öğretim sürecine hiçbir katkısı yok.	12
	Okula yönelik yapılan çalışmaların katkısıyla sınırlı.	10
	Öğretmenin gereksinimlerine yönelik yapılan çalışmaların katkısıyla sınırlı.	7
	Öğretmenlere dönüt sağlanmıyor.	4
	Öğretmenin kişisel çalışmalarıyla sınırlı.	3
	Eylül semineri Haziran ayına göre daha faydalıdır.	2
	Öğrenen okul kültürünün düzeyi ile sınırlı.	1

Tablo 4'e göre öğretmenlerin çoğunluğu mesleki çalışma programının mesleki gelişimlerine, eğitim öğretim sürecinin gelişimine katkısının olmadığı yönünde görüş belirttikleri görülmektedir. Konuya ilişkin G1Ö6K, G2Ö1ÖE, G3Ö4E "*Seminerlerin bu haliyle hiçbir katkısı yok. Devlet boşu boşuna para ödüyor. Ancak var olan sorunlarla ilgili çalışmalar yapılırsa faydalı olur*."; " *Bakanlığın hazırlamış olduğu meslek çalışma programının mesleki gelişimize hiçbir katkısı yok*."; "*Çok bir şey kattığını düşünmüyorum, hiçbir katkısı yok. Şunu bilmiyorduk şunu öğrendim dediğim bir şey olmadı.*" yönünde görüş belirtmişlerdir.

Ayrıca öğretmenler mesleki çalışma haftasında kişisel çalışmaların yanı sıra okul odaklı çalışmaların katkı sağladığını, Eylül ayı mesleki çalışmaların uyum sağlamada katkısı olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılar arasında Ö14E, Ö8E, Ö9E, Ö5K, "*Mesleki çalışmalar beni eğitim öğretime hazırlamıyor. Gerekli gördüğüm konularda benim kendi yaptığım hazırlıklar beni hazırlıyor.*"; "*Kendimi hazır hissetmiyorum. Bu çalışmaların katkısı yok ama öğretmenler kendi bireysel ihtiyaçlarına yönelik hazırlanıyor.*"; "*Program üzerinde yapılan çalışmaların hiçbir katkısı yok. Ben kendi alanıma özel bir takım çalışmalar yaparak hazırlanıyorum.*"; "*Süre az, etkili de kullanılmıyor. Video izlemek sıkıcı. Bu yüzdende mesleki yönde gelişimimize katkısı zayıf. Yeterli değil."* şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir.

Öğretmenler arasında Eylül ayı mesleki çalışmalarının Haziran ayına göre daha faydalı geçtiğini ifade eden G3Ö3E, Ö9E, Ö10E "*Biz Eylül ayında geliyoruz bir uyum süreci yaşamaya çalışıyoruz. Çünkü tatilden yeni çıkmışız, üzerimizde rahatlık var. Bu seminer dönemi olmasa eğitim öğretime başlamış olsak üzerimizdeki o tatil modunu belki de bir haftaya atamayacağız. Belki bu öğrencilere yansıyabilecek. Seminer döneminin en önemli özelliklerinden bir tanesi bu geçiş döneminde bize zaman kazandırıyor olması.*" ; "*Yılbaşında yapılan çalışmalar daha etkili oluyor. Yılsonunda tatil rehavetiyle insanlar motive olamıyorlar. Sene başında daha etkili oluyorlar, daha motive hissediyorsun. Hazırlık aşamasında faydalı*."; *" Haziran ayının hiçbir faydası yok, son hafta öğrenci olmuyor. Bu haftada bu çalışmalar yapılabilir. Ama eylül döneminin katkısı var. Öğretmenler o döneme alışıyor. Okulun son haftası zaten boş geçiyor, haziran döneminde ikinci bir boşluğa ihtiyaç yok.*" şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Dördüncü Alt Probleme Ilişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi bağlamında öğretmenlerin mesleki çalışmalarının etkililiğini artırmaya yönelik önerilerine ait bulgular Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Mesleki Çalışmalar Sürecinin Etkililiğini Artırmaya Yönelik Öğretmen Görüşleri

	Görüşler	f
Bireysel Görüşmeler	Öğretmen, öğrenci ve okula yönelik gereksinimleri dikkate almak	12
	Çalışmaların dayatmalardan uzaklaştırılıp bağımsız çalışma ortamlarının oluşturulması	10
	Öğretmenin aktif olduğu uygulamalı etkinliklere yer verilmesi	8
	Alanında uzman kişilerce seminerleri verilmesi	8
	Okul yönetiminin liderliğinde etkinliklerin gerçekleştirilmesi	7
	Öğretmenin mesleki gelişimini ihtiyaç olarak görmesini sağlamak	6
	Deneyimlerin paylaşıldığı zengin platformların oluşturulması	5
	Zümre öğretmenlerin birlikte öğrenme kültürü geliştirmesi	4
	Sinema, tiyatro, gezi gibi sosyal aktivitelerle öğrenme ortamları oluşturulmalı	2
Odak Grup Görüşmesi	Çalışma konularını ihtiyaçlar doğrultusunda belirleme	12
	Uygulamalı, aktif katılımlı, etkileşime ve paylaşıma dayalı çalışmalar yapma	11
	Mesleki çalışmaları okulların sosyo-demografik özelliklerine uygun hale getirme	9
	Seminer sunumlarını yapan uzmanların yetkin ve etkin olmasını sağlama	9
	Her okula özgü okul odaklı öğretmen mesleki çalışmalara ağırlık verme	8
	Özel eğitime yönelik çalışmalara öncelik verme	7
	Çalışmalarda güncel sorunlara yer verilmesi	4
	Uzmanların bizzat okullarda çalışması	4
	Ulaşılabilir, gerçekçi çalışma amaçlarını belirleme	3
	Ders döneminde yapılan hizmet içi çalışmaları mesleki çalışmalar haftasında gerçekleştirme	3
	Sinema, tiyatro, drama gibi etkinliklere yer verme	3
	Aynı branşta görevli öğretmenlerin birlikte seminer almasını sağlama	3
	Okul rehber öğretmenin seminer vermesi	2
	Öğretmenlerin isteyerek okuduğu kitapların tartışılması	2
	Öğrenci uyum programını öğretim kademelerine göre ayarlama	2
	Okul toplumunun öğrenme kültürünü benimsemesi	2
	Zümre çalışmalarının kapsamında mesleki çalışmaların yapılması	1
	Aynı okulda görevli öğretmenlerin birlikte seminer almasını sağlama	1
	Bireysel çalışmalara ağırlık verme	1
	Eylül ayında okula yönelik, haziran ayında mesleki gelişime yönelik çalışmaların yapılması	1
	Okul yöneticisinin çalışmalara liderlik etmesi	1

Mesleki çalışmaların etkililiğini artırmaya yönelik Tablo 5'te yer alan önerileri incelendiğinde öğretmenlerin mesleki çalışmaların içeriğinin öğretmenlerinin gönüllü katılımını artıracak yönde dayatmalardan uzak, mesleki gereksinimlerine, okulun sosyo-demografik yapısına ve ihtiyaçlarına uygun belirlenmesi ve okul odaklı çalışmalara ağırlık verilmesi yönünde görüş birliği içinde oldukları anlaşılmaktadır. Konuya ilişkin öğretmenler arasında G3Ö3E, G3Ö5K, G2Ö6E, Ö6K, Ö7K "*Çok farklı iki okul aynı seminer döneminden de geçerek nasıl eğitim öğretime hazır hale gelecek. Onun kendine göre sıkıntıları var, bizim kendimize göre farklı sıkıntımız var…..*"; " *Biraz da okullara bırakmak gerekiyor mesleki gelişim seminer programını. Çünkü her okulun kendisine göre sıkıntıları var. Yani hocamın da dediği gibi Tekman'da ki okulla bizim okulun aynı semineri alması çok anlamsız.*"; "*Eğitim bölgesel olmalıdır. Genel olarak düşündüğün zaman büyük sıkıntılar yaşayabiliyorsun. Kültürel farklılıklar var yani aynı şehir içerisinde okullarda bile kültürel farklılıklar var. Eğitim öğretim bu açıdan da iyi dizayn edilmelidir.*" ; "*Sonuçlarının eğitim-öğretim sürecine yansıtılmasını isterim. Yapmak istediklerimiz prosedür süreçleriyle engellenmemeli. Esneklik (MEB onayları) olmalı, özgür bırakılmalı. Çerçeve programının içini biz dolduramıyoruz. Merkezden inme programlar söz konusu.*"; "*Öğretmenlerin çalıştıkları çevre, sınıf düzeyi, ihtiyaç duydukları konular belirlenerek ihtiyaç duyulan konuda seminer almalıyız. Tepeden inme seminer konusu verilmemeli*." şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Seminerlerin alanında uzman kişilerce verilmesi, özel eğitim sahası başta olmak üzere güncel sorunların ele alındığı, etkileşimli, öğretmenin merkezde olduğu bilgi, duyuş ve düşünüş kazandıracak etkinliklerin yapılması konusunda görüşlerini belirten öğretmenler, çalışmalara okul yönetiminin liderlik etmesi, izleme, yönlendirme sürecinde katılımının gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda Ö1K "*Uygulamalı etkinlikler, örnekler, oyun etkinlikleri olabilir. Saham itibariyle kişi ya da kurumlarla koordineli çalışmalar yapmamız gerekiyor. Doktorlar RAM, sosyal hizmetler vb. paydaşlarla fikir alış verişi yapabilir. Çoğu zaman taraflar ne istenildiğini bilmiyor. Bu paydaşların fikir birliğinde olması için seminer dönemlerinde bir araya gelebilirler.*" ifadelerini kullanırken Ö15E, Ö4K, Ö2K, Ö11E "*Ortak çalışma haftasında üniversitelerle irtibatlı akademik çalışma yapılabilir. Proje üretme yöntemleri geliştirilebilir. Deney laboratuvarları kullanılabilir. Eğitimle ilgili sinema tiyatro izlenebilir. Sistem monoton çalışmalardan arındırılabilir. Okul gelişiminde ön planda tutulması gerekirken mesleki gelişime önem verilmiyor.*"; "*İdare sıkıyönetim sağlasa öğretmen belli konularda yoğunlaşabilir. Konuşma, tartışma, paylaşma yaşanmıyor. İdarenin katkısı zayıf. Mesleki gelişimi desteklemiyor. İhtiyaç analizi yapılarak içerik belirlenebilir. Alan uzmanları tarafından seminerler verilebilir.*"; "*Öğretmenlerin genelinde geleyim, süreyi doldurayım, idareden çekindikleri için yaptıklarını düşüncesindeyim. İsteklilik yok. Öğretmene yeterince değer verilmiyor, takdir, teşekkür edilmiyor. İdarenin bu konuda daha ilgili davranması gerekiyor.*"; "*Öğretmenleri sosyalleştirmek kültürel bilgilerini artırmak onlara yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi öğretmek lazım öğretmenlerin içindeki o hobi duygularını o muhabbetlerini dışarıya çıkartmak lazım bir şeyleri standartlaştırmak sonuca götürmez. Hele ki hızlı değişen bir dünyada. Öğretmenlerin eylül ayında fikirleri alınıp haziranda buna göre bir eğitim semineri hazırlanmalıdır. Kısacası değer gören öğretmen değer verir*." yönünde görüşlerini belirtmişlerdir.

Beşinci Alt Probleme Ilişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi bağlamında okullarda yapılan mesleki çalışmalara ilişkin araştırmacı gözlem bulguları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Okullarda Yapılan Mesleki Çalışmalara Ait Gözlem Bulguları

Gözlemlenen Durumlar	Gözlemlenen Okul Sayısı	Betimsel Gözlemler	f
Öğretmenler Odası Genel Durum	10	Düzenli, temiz, mesleki çalışmalar için elverişli bir oda.	6
		Oda da bakım ve tadilat var.	4
		Mesleki çalışmalar için yeterince elverişli değil.	4
Dersliklerin genel durumu	10	Derslikler eğitim-öğretime hazır durumda.	6
		Bakım ve tadilat var.	4
		Düzensiz derslikler var.	4
		Okulda ihtiyaçlardan dolayı bodrum katında açılan derslikler ve bölümler var.	2
Öğretmenlerin yaptıkları işler	10	Herhangi bir çalışma yapılmıyor.	6
		Küçük sohbet gurupları var.	5
		Sınıfını, dolabını düzenleyen ve temizleyen öğretmenler var.	5
		Evrak yazan, dolduran öğretmenler var.	5
		Okulun farklı bölümlerine öğretmenler dağılmış durumdalar.	4
		Gruplar halinde yemekli sohbet ortamları var.	3
		Tüm öğretmenler okul toplantısındalar.	3
		Okulda uyum programı yapılmaktadır.	2
		Öğretmenler hep birlikte video izliyorlar.	1
Öğretmenlerin genel durumu	10	Öğretmenler neşeli ve rahat görünüyorlar.	7
		Öğretmenler sıkılmış ve yorgun görünüyorlar.	6
		Ortamdan uzakta kalmayı tercih eden öğretmenler var.	3
Yöneticilerin yaptıkları işler ve genel durumu	10	Yoğun bir iş temposu yoktur.	6
		Gelen giden ziyaretçilerle ilgilenilmektedir.	5
		Okul yöneticisi okul bakım ve tadilatıyla uğraşmaktadır.	4
		Okul yöneticisi öğretmenlerle toplantıdadır.	3
		Yöneticiler çalışmalarını tamamlamış görünüyorlar.	2
		Okul yöneticileri sohbet halindedir.	2
		Yönetici odasında oturmaktadır.	2

Okullarda yapılan mesleki çalışmalara ilişkin gözlem verilerinin yer aldığı Tablo 6'ya göre mesleki çalışma haftasında okulların eğitim öğretime tüm bölümleriyle hazır olmadığı, bakım onarım çalışmalarının mesleki çalışmalar haftasına sarktığı görülmektedir. Öğretmenlerin ve yöneticilerin yaptıkları işlere yönelik gözlem verileri arasında okulun yoğun bir iş temposundan uzakta, çalışanların bireysel işleriyle daha çok meşgul oldukları, rahat, alışılagelmiş, rutin bir işleyişin söz konusu olduğu bulgusu elde edilmiştir.

Altıncı alt probleme ilişkin bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi kapsamında mesleki çalışmalar haftasında yapılan faaliyetlere ilişkin okulların hazırlamış olduğu mesleki çalışma programı değerlendirme raporlarının içeriğine yönelik bulgular Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo7: Okul Değerlendirme Raporlarının İçeriğine Yönelik Bulgular

Rapor türü	İncelenen Rapor Sayısı	Raporun içeriği	f
Mesleki Çalışma Programı Değerlendirme Raporu	6	Hazırlanan rapor mesleki çalışma programıyla birebir uyuşmaktadır.	6
		Hazırlanan raporda mesleki çalışma haftasında yapılan işler sıralanmıştır.	4
		Hazırlanan rapora göre mesleki çalışmaların etkililiği anlaşılmamaktadır	4
		Hazırlanan rapora göre mesleki çalışmalar kısmen etkilidir.	2
		Hazırlanan raporda yapılan çalışmaların değerlendirmesi yapılmıştır.	2
		Okuldan mesleki çalışma programı değerlendirme raporu hazırlaması istenmemiştir.	2

Tablo 7'e göre incelenen mesleki çalışma programı değerlendirme raporu sayısı 6 olup 2 okul, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün değerlendirme raporu yerine MEB'in talep ettiği 'Bir milyon öğretmen bir milyon fikir' isimli çalışmaya yönelik rapor hazırladıklarını belirtmişlerdir. İncelenen raporların MEB mesleki çalışma programıyla uyuştuğu, okul yönetimlerinin hazırladıkları raporlar arasında 2 okulun İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin belirttiği çerçeveye uygun değerlendirme raporu hazırladığı, bu raporlara göre mesleki çalışmaların kısmen etkili olduğu, 4 okul raporunda ise yapılan faaliyetlerin sıralanarak çalışmaların aksaklık yaşanmadan gerçekleştiği bulgularına ulaşılmıştır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğretmen mesleki çalışmalarının etkililiğini incelemek amacıyla yapılan araştırmada öğretmenlerin mesleki çalışma haftasının kendileri adına verimli geçmediği, mesleki çalışmaların mesleki gelişimlerine ve eğitim öğretim sürecinin gelişimine yeterli katkıyı sağlamadığı, okulun ve öğretmenlerin mesleki gereksinimlerini dikkate alan öğretmen ve okul merkezli çalışmaların mesleki çalışma programının etkililiğini artıracağı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda araştırma sonuçlarının daha önce yapılan araştırma sonuçlarıyla benzerlik taşıdığı söylenebilir (Gülmez, 2004; Saka, 2005; Gökyer, 2012; Özavcı ve Çelikten, 2017).

Araştırmada katılımcıların mesleki çalışma programının içeriğini standart ve formalitelere dayalı olarak görmeleri, çalışmaların önceki yıllarda yapılan çalışmalarla benzerlik gösterdiğini düşündürmektedir. Öğretmenlerin mesleki çalışma programını gereksinimlerini karşılamayan, benzer, sıkıcı ve dayatma etkinlikler olarak görmeleri de bu düşünceyi destekler niteliktedir. Özellikle MEB'in 2015-2018 tarihleri arasında hazırlamış olduğu çalışma programları incelendiğinde birbirine benzer içerikte etkinliklere ve çalışmalara yer verildiği görülmektedir.

Sıcak ve Parmaksız da (2016) yaptıkları araştırmada 'hizmet içi faaliyetlerinin ihtiyaç analizi sürecinde öğretmenlerin rolünün olmadığı, konuların daha çok bakanlık tarafından belirlendiği' sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Türker ve Tok (2019), öğretmenlerin mesleki çalışmalara

ilişkin metaforik algılarını ele aldıkları araştırmalarında mesleki çalışmaların sonuç doğurmayan ve boşa geçen zaman olarak algılandığı sonucuna ulaşmışlardır.

Ayrıca öğretmenlerin programda yer alan bazı etkinliklerin okul toplumuna uygun olmadığı yönündeki çıkarımları, yaygın görüşü destekler niteliktedir. Örneğin çalışma programında yer alan 'Buz kırma etkinliği" programda öğretmenlere bilgi, beceri, duyuş ve düşünüş kazandırması yönünde "*Katılımcıları birbirleri ile tanıştırmak ve kaynaştırmak, grup dinamiğini sağlamak; etkinliğin sınıf düzeyinde ve öğrenciler arasında nasıl kullanılacağının tartışılması*" amacıyla yapılması istenmektedir. Ancak etkinliğin öğretmenler tarafından okul toplumunun yaşı ve gereksinimleri gerekçeleriyle kendilerine uygun olmadığını belirtmeleri, çalışma programında yer alan etkinlik amaçlarının öğretmenlerce anlaşılmadığını göstermektedir. Bu bağlamda çalışma programının etkili bir şekilde yürütme ve rehberlik etme sürecinde okul yönetiminin yeterince etkili olmadığı sonucuna varılmaktadır.

Öte yandan yeni eğitim-öğretim sürecine hazırlanma sürecinde öğretmenlerin bir temizlik görevlisi, bir tamirci gibi sınıflarını, okulun bazı bölümlerini büyük bir özveriyle temizlemeleri, bakım ve tadilat sürecine katılım göstermeleri eğitim-öğretim sürecinin gelişimine dolaylı olarak katkı sunsa da mesleki çalışmalar yönergesinde yer alan amaçları gerçekleştirmekten alıkoyduğu söylenebilir.

Öğretmenlerin mesleki çalışma programında yer verilen plan hazırlama, sınıf düzenleme, materyal hazırlama, yardımcı kaynakları inceleme, okul toplantılarına katılma gibi okul odaklı bireysel çalışmaları kendileri adına gerekli bulmaları, verimliliğini de bireysel çabalarla sınırlandırmaları öğretmen ve okul merkezli çalışmaların daha etkili olduğunu düşündürmektedir. Öğretmenlerin mesleki çalışmaları arasında okul toplantılarını önemsemeleri, kendileri ve okul adına verimli geçtiğini ifade etmeleri gereksinimleriyle ilişkilendirilebilir. Nitekim Akiba ve Liang (2016), mesleki gelişim programları, öğretmen işbirliği, akademik kurslar, mesleki konferanslar, informal iletişim ve bireysel öğrenme aktiviteleri gibi 'mesleki öğrenme etkinliklerine öğretmen katılımının öğrenci başarısı üzerindeki etkisini' boylamsal bir araştırmada incelemiş ve öğretmen merkezli işbirlikçi öğrenme etkinlikleri ile informal iletişimin daha etkili olduğunu tespit etmişlerdir.

Ancak öğretmenlerin zümre toplantılarının özellikle bölge zümre toplantılarının etkili olmadığına, hazır evrakların kullanılmasına dikkat çekmeleri zengin deneyimleri paylaşma ve farklı bakış açılarını anlama fırsatını değerlendiremediklerini göstermektedir. Bu bağlamda etkisiz mesleki çalışmaların öğretmenlerin mesleki öğrenmelerini olumsuz yönde etkileyeceği söylenebilir. Eroğlu ve Özbek (2018) zümre öğretmenler kurulu toplantılarını mesleki gelişim bağlamında inceledikleri araştırmada zümre toplantılarının öğretmenlerin mesleki gelişimine katkısının düşük olduğunu tespit etmişlerdir.

Mesleki çalışma programının uygulanma sürecini verimsiz olarak nitelendiren öğretmenlerin seminer sunumlarını sıkıcı, bazı etkinlikleri gereksiz, kitap okuma etkinliğini etkisiz bulmaları mesleki inanç ve tutumlarıyla, öğrenme stilleriyle, motivasyon süreçleriyle, gereksinimleriyle, uygulayıcıların niteliği veya okul yönetiminin süreci yönetme becerisiyle ilişkilendirilebilir. İncik ve Akbay (2018), ortaöğretim öğretmenlerinin mesleki gelişim faaliyetlerine yönelik tutumlarını ve eğitim ihtiyaçlarını inceledikleri araştırmada faaliyetlerde görev alan eğitimcilerin niteliksiz, içerik ve süreçlerin teoriye dayalı ve uygulamadan uzak olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Genç ve Aydın'ın (2016) yaptıkları araştırmada da benzer bir sonuca ulaşılmış ve çalışmada seminer çalışmalarının amaca uygun yürütülmediği için verimli olmadığı ifade edilmiştir. Guskey'de (2002), öğretmen mesleki gelişim programlarının öğretmenlerin bilgi ve becerilerini geliştireceği yönündeki inançlarını, sınıflarının günlük işleyişiyle doğrudan ilgili özel, somut, pratik fikirler edinme beklentilerini ve ihtiyaçlarını karşılamada başarısız olduğunu vurgulamaktadır. Yazar özellikle mesleki gelişim programlarının başarısızlığını öğretmenlerin katılımını motive eden ve öğretmenlerde değişimin tipik olarak gerçekleştiği süreç faktörlerinin göz önünde

bulundurulmamasına bağlamaktadır. Bu noktadan hareketle öğretmenlerin mesleki çalışmalar programında yer alan kitap okuma etkinliğinin katkısının olmadığını ifade etmelerinde etkinliğin kendilerine dayatıldığına ilişkin inançları, kitap okuma etkinliği için ayrılan sürenin yetersiz oluşu ve rapor hazırlama gerekliliğinin üzerlerinde yarattığı baskı etkili olabilir.

Mesleki çalışma haftasında zamanın etkili kullanılmadığına dikkat çeken öğretmenlerin Eylül ayı seminerinin Haziran ayına göre daha etkili olduğunu, Eylül seminer çalışmalarının üzerlerindeki rehaveti atmada ve okula uyum sağlamalarında katkısının olduğunu söylemeleri düşündürücüdür. Öğretmenlere göre Haziran ayında yapılan mesleki çalışmaların Eylül ayına göre etkisinin ve katkısının daha düşük olması öğretmenlerin yıl sonundaki motivasyon süreçleriyle ilişkilendirilebilir. Benzer bir sonuç EARGED'in (2006:105) yaptığı araştırmada ortaya çıkmış, yılsonunda yapılan seminer çalışmalarının kısmen etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda eğitim öğretime hazırlık ve uyum açısından faydalı olduğu düşünülen Eylül ayı mesleki çalışmalar haftasının öğretmenlerin okula yönelik gerçekleştirdikleri çalışmaların bireysel faydası dışında kendi mesleki gelişimlerine, eğitim öğretim sürecinin gelişimine hiçbir katkısının olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmen mesleki çalışmalarının uygulanma sürecinde zamanın etkili kullanımına yönelik Sahlberg (2018:81) 'eşitliğin eğitimde hakkaniyeti garantilemediği' düşüncesinden hareketle okulların hakkaniyet hedeflerine ulaşmasında mesleki öğrenim ve gelişime kesintisiz erişimin büyük katkısı olduğunu ifade etmektedir. Kendisi bu amaçla Finlandiya'da öğretmen ve öğrencilerin mesleki öğrenim ve gelişime bir yıl içinde 7 gün ayırdıklarını bu günlerin boş zamanlara denk geldiğini, çalışmaların okulların talep ve ihtiyaçlarına göre belirlendiğini, çalışmaların finanse edilme sürecinin işbaşına gelen hükümetlerin temel politika öncelikleri arasında yer aldığını ifade etmektedir. Oysaki Türkiye'de mesleki çalışmalar için Eylül ve Haziran aylarında ortalama 20 gün zaman ayrılmasına rağmen amaçlara ulaşılma düzeyinin öğretmenlerce yeterli görülmemesi, zaman yönetimine ilişkin bir takım sorunlar yaşandığını göstermektedir. Nitekim bu araştırmada Eylül ayı uyum haftasında görevli öğretmenlerin seminerlere çağrılmasının çalışmaları sekteye uğratmasından, ders döneminde yapılan hizmet içi faaliyetlerin dersleri aksatmasından öğretmenlerin rahatsız oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun öğretmenler üzerinde rol gerginliğine sebep olduğu düşünülmektedir. Öğretmenler ayrıca okul yönetiminden kaynaklı olduğunu düşündükleri koordinasyon sorunlarının ve okul bakım onarım işlerinin çalışmalarını aksattığı düşüncesindedirler. Bu durum etkili zaman yönetimi açısından çalışılan ortamın mesleki çalışmalara elverişli olması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Benzer şekilde Uştu, Taş ve Sever (2016), yaptıkları araştırmada öğretmenlerin mesleki gelişimini engelleyen faktörler olarak öğretmenlerin maddi olanaklarının yetersizliği, zaman yetersizliği ve ailevi nedenleri belirlemiştir.

Mesleki çalışmalar programında yer almamasına rağmen öğretmenlerin aralarında geliştirdikleri sohbet, kahvaltı gibi informal paylaşımları etkili bulmaları ve bu tür etkinliklere zaman ayırmaları onların psikososyal gereksinimlerinden kaynaklanabilir. Mesleki çalışma haftasında gerçekleşen bu sosyal paylaşımların öğretmenlerin arasındaki mesleki ilişkilerin gelişmesine de katkı sağlayabileceği ifade edilebilir. Okulda olumlu mesleki ilişkilerin okul amaçlarının gerçekleşmesinde, okulun karakteri ve niteliği üzerinde ve öğrenci başarısında etkili olduğunu vurgulayan Barth (2006), meslektaşlık kültürünün yerleştiği okullarda öğretmenlerin bilgi ve deneyimlerini paylaştıklarını, sınıf uygulamalarında birbirlerini gözlemlediklerini ve birbirlerinin başarısını desteklediklerini ifade etmektedir.

Öğretmenler mesleki çalışmalarının etkililik düzeyini artırmaya yönelik yaptıkları öneriler incelendiğinde mesleki çalışmaların amaçlarının belirlenmesinde öğretmen, öğrenci ve okula yönelik gereksinimlerin özellikle okulun sosyo-demografik özelliklerinin dikkate alınması gerekliliği sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle mesleki çalışmalar haftasında gönüllülüğün daha çok ön plana çıkarılması, öğretmen çalışmalarının takdir edildiği daha bağımsız ortamlarda öğretmenlerin aktif

katılımını sağlayan uygulamalara ve zengin paylaşımlara yer verilmesi bağlamında öğretmenlerin görüş birliğinde olmaları öğretmenlerin mesleki çalışmalara yönelik algı ve değer değişimini sağlayacağı, mesleki gelişimlerini olumlu yönde destekleyeceğini söylemek mümkündür. Nitekim Novozhenina ve Pinzon (2018) yaptıkları araştırmada mesleki gelişim programlarının hazırlanmasında öğretmene kulak vermenin önemli olduğunu, öğretmenlerin kendi öğrenmelerinde aktif rol almaları gerektiği gerçeğinin onların mesleki gelişimlerine yardımcı olacağını ifade etmektedir.

Öğretmenler, mesleki çalışmalar haftasında okul yönetiminden süreci daha etkili yönetmelerini ve çalışmalara liderlik etmelerini istemektedirler. Bunun nedeni, yaşanan koordinasyon problemleri, görev dağılımları, çalışmaların sığ bir alanda gerçekleşmesi algısından kaynaklanabilir. Ayrıca dışsal denetim odağı inancının içsel denetim odağı inancına göre daha baskın olduğu öğretmen gruplarında okul yönetiminin önemsemediği bir etkinliği öğretmenlerin önemsemesi beklenmemelidir. Korkmaz (2015), yaptığı araştırmada okul yöneticilerinin ve denetmenlerin öğretmenlerin mesleki gelişimlerine rehberlik etmekten ziyade öğretmenlerin resmi işleri ve resmi evrakları tamamlama durumlarıyla ilgilendikleri sonucuna ulaşmıştır.

Öğrenen okullarda, birlikte öğrenme kültürünün yerleşmesinde okul yöneticisinin öğrenen lider olarak ağırlığının en çok hissedildiği dönemin mesleki çalışmalar haftası olduğu söylenebilir. Bu nedenle mesleki çalışmalar haftasında çalışma amaçlarının okul toplumu tarafından anlaşılmasında, amaçlara uygun etkinliklerin gereksinimlerle ilişkilendirilerek zengin öğrenme ağlarıyla desteklenmesinde ve yönetim süreçlerinin hafta boyunca etkili işletilmesinde okul yönetimine büyük sorumluluk düştüğü söylenebilir. Öğretmen mesleki gelişiminde okul yöneticilerinin önemli bir etkisi olduğunu vurgulayan Bredeson (2000), araştırmasında yöneticilerin öğretmen öğrenimi üzerinde etkili oldukları dört alan belirlemiştir. Bunlar: '1. Öğretim lideri ve öğrenicisi olarak okul yöneticisi; 2. Bir öğrenme ortamının oluşturulması, 3. Mesleki gelişimin tasarımı, sunulması ve içeriğine doğrudan katılım ve 4. Profesyonel gelişim sonuçlarının değerlendirilmesidir.'

Öğretmenler, mesleki gelişimlerine yönelik çalışmalar arasında özel eğitim gereksinimi olan öğrencilere yönelik eğitim alma isteklerini özellikle belirtmektedirler. Bunun nedeni, öğretmenlerin sınıflarında ki özel eğitim gereksinimi olan öğrencilerin eğitimini destekleyecek beceri setlerinin yeterli olmadığına olan inançlarından kaynaklanabilir. Öğretmenlerin bilhassa mesleki gelişimlerine yönelik seminerlerin alanında uzman, etkin ve yetkin kişilerce verilmesinin gerekliliğini vurgulamalarında, mesleki gelişimlerinin uzmanlar tarafından yeterince desteklenmediği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu durumun öğretmenlerin mesleki gelişim çalışmalarına yönelik olumsuz tutum geliştirmelerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada mesleki çalışmaların etkililiğine ilişkin elde edilen gözlem bulgularından hareketle mesleki çalışmalar haftasında öğretmenlerin daha çok bireysel bir gayret içinde oldukları, yapılan çalışmaların çok benzer ve dar kapsamlı olduğu, rahat, esnek, alışılagelmiş, rutin bir işleyişin söz konusu olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca okullarda yapılan bakım ve tadilat çalışmalarının öğretmenler üzerinde olumsuz bir etki yarattığı gözlemlenmiş, bu durumun öğretmenlerin motivasyonunu olumsuz yönde etkilediği anlaşılmıştır. Bu konuda öğretmenlerin özellikle mesleki çalışmaların daha elverişli ortamlarda gerçekleştirilmesi yönündeki beklentilerini vurgulayan araştırma sonuçları mevcuttur (Günbayı, Taşdöğen, 2012; Aslan, 2015).

Araştırmada mesleki çalışmalara yönelik hazırlanan okul değerlendirme raporlarının ve MEB Mesleki Çalışma Programlarının (MEB, 2015-2018) içeriği incelendiğinde raporların program içeriğiyle uyumlu olduğu, yaşanan aksamaların gerekçelendirildiği ancak değerlendirme ve öneriler kısmının yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunda İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün okul yönetimlerinden talep ettiği rapor türleri etkili olmaktadır. Buna göre bazı okulların değerlendirme raporu talep edilmediğini ifade etmesi, rapor hazırlayan okulların değerlendirme veya yapılanlar

bağlamında rapor düzenlemeleri mesleki çalışmaların haftasının değerlendirme ve dönüt sağlama süreçlerinin sağlıklı işletilmediğini düşündürmektedir. Sağlıklı işletilen raporlama sürecinin bir sonraki mesleki çalışma programına yön vermede etkili olacağını söylemek mümkündür. Bu durum öğretmenlerin yaptıkları çalışmaların üst makamlarca dikkate alınmadığı, yapılanların formaliteden ibaret olduğu yönündeki inançlarını desteklemektedir.

Hazırlanan raporların bakanlığın çerçeve programıyla birebir uyuşması, programda yer alan tüm etkinliklerin okulda gerçekleştirildiğinin belirtilmesi, yaşanan sorun ve aksaklıklar ile çalışmaların yararlarına ilişkin sınırlı ve biçimsel ifadelerin yer alması, en özgün ifadelere öneriler bölümünde yer verilmesi raporlama sürecinin dönüt-düzeltme aşamasında sağlam ya da yeterli bir dayanak olmadığını düşündürmektedir. Bunun nedeni okul yönetiminin raporlama sürecini rutin bir işlem olarak algılamasından, kendilerini sorunların hedefi haline getirme endişesinden ya da üst yönetimin program değerlendirme sürecine yönelik tutumundan kaynaklanabilir. Raporlarda ayrıca çalışmaların daha verimli geçmesinde öğretmenlerin isteklendirilmesi, aktif katılımının sağlanması yönünde önerilerde bulunulmuş, okullarda yapılan çalışmaların kısmen etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin mesleki çalışmalarının etkililik düzeyinin incelendiği bu araştırmada yukarıda ifade edilen sonuçlar ışığında mesleki çalışma programının öğretmenlerin mesleki öğrenmelerini ve mesleki gelişimlerini destekleyen, mesleki çalışmalarına yön veren bir içeriğe sahip olması gerektiği önerilebilir. Bu amaçla geleneksel mesleki gelişim modelinden uzakta çağdaş mesleki gelişim politikaları belirlenerek programlar oluşturulabilir. Buna göre öğretmenlerin mesleki gelişimine hız kazandırmak amacıyla öğretmenlerin özellikle işbirlikçi becerileri desteklenebilir. Meslektaş ilişkileri sosyal gereksinimlerini karşılayacak etkinlikler çerçevesinde öğrenci temelli öğrenmeler üzerine geliştirilebilir. Bu sayede öğretmenler kendi öğrenmeleri ve eksiklerini tamamlamada meslekdaş desteği alabilirler. Bunun için okullardan bakanlığın hazırlamış olduğu çerçeve programını kendilerine uyarladıkları *'kısıtlayıcı'* bir süreci gerçekleştirmelerini istemek yerine, okulların kendi sosyo-demografik özelliklerine ve gereksinimlerine uygun geliştirdikleri mesleki çalışma programını İl, İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerinin ve nihayetinde bakanlığın destekleyerek '*genişlettiği*' bir süreç işletilebilir.

Özellikle bu araştırma sürecinin tamamlanma aşamasında MEB 2019 yılında Kasım ve Nisan aylarında birer hafta olmak üzere öğretmenlerin mesleki gelişimlerini desteklemek için mesleki çalışmaların süresini uzatmıştır. Yürütülen mesleki çalışmaların etkililiğini incelemede ve öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkısını belirlemek için benzer araştırmalar yapılabilir.

Mesleki çalışma sürecinde öğretmenin aktif katılımını sağlayan, alanında uzman kişilerce desteklendiği uygulamalara yer verilebilir. Bu konuda öğrencilerin etkili öğrenmelerini destekleyecek, öğrenci ve öğretmenlerin gereksinimlerini karşılayacak yönde okul mesleki gelişim eylem planları hazırlanabilir. Buna göre okul temelli mesleki gelişimine yönelik öğretmenlerin gereksinimleri analiz edilerek gerekli çalışmalar belirlenerek planlanabilir. Bunun için okul mesleki gelişim eylem planı hazırlama ve uygulama süreçlerinde gerekli uzman desteği sağlanabilir.

Mesleki çalışma haftasının değerlendirme sürecine gerekli özen gösterilerek faaliyetleri raporlaştırmak yerine bu konuda dijital ortamda öğretmenlerin kişisel değerlendirmelerde bulunmaları sağlanabilir. Öğretmenlere gerekli mesleki rehberliğin yapılabilmesi için mesleki gelişimlerini izlemeye yönelik dijital ortamda veri kaydı yapılabilir.

Konuyla ilgili olarak okul odaklı mesleki çalışma programı geliştirme ve uygulama süreçlerine ilişkin tasarım tabanlı model geliştirme araştırmaları yapılabilir. Farklı mesleki gelişim modelleri uygulanarak öğretmen ve öğrenci gelişimindeki etkisi araştırılabilir.

Kaynakça

Akdemir, E. (2012). Aday öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim programının değerlendirilmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2(2), 25-41. https://doi.org/10.17943/etku.84224

Akiba, M., & Liang, G. (2016). Effects of teacher professional learning activities on student achievement growth. *The Journal of Educational Research*, 109(1), 99-110. https://doi.org/10.1080/00220671.2014.924470

Aslan, M. (2015). *Türkiye milli eğitim sistemindeki değişmeler ışığında hizmet içi eğitim* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. https://doi.org/10.5152/imj.2018.76158

Barth, R.S. (2006). Improving relationships within the school. *Improving Professional Practice*, 63(6), 8-13.

Bransford, J. D., Brown, A. L., & Cocking, R. R. (2000). *How People Learn: Brain, Mind, Experience, and School*. Washington DC: National Academy Press.

Bredeson, P. (2000) The school principal's role in teacher professional development. *Journal of In-Service Education*, 26(2), 385-401.

Buczynski, S., & Hansen, C.B. (2010). Impact of professional development on teacher practice: uncovering connections. *Teaching and Teacher Education*, 26 (3), 599-607. https://doi.org/10.1016/j.tate.2009.09.006

Bümen, N.T., Ateş, A., Çakar, E., Ural, G. & Acar, V. (2012). Türkiye Bağlamında Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi: Sorunlar ve Öneriler. *Milli Eğitim Dergisi*, 41 (194), 31-50.

Darling, H. L., Hyler, M. E., Gardner, M. (2017). Effective Teacher Professional Development. Palo Alto, CA: Learning Policy Institute, https://www.teacherscholars.org/wpcontent/uploads/2017/09/Effective_Teacher_Professional_Development_REPORT.pdf

Elçiçek, Z. (2016). *Öğretmenlerin Mesleki Gelişimine İlişkin Bir Model Geliştirme Çalışması* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Eroğlu, M. & Özbek, R. (2018). Zümre Öğretmenler Kurulu Toplantılarının Mesleki Gelişim Bağlamında İncelenmesi. *Social Science Studies*, 6(3), 255-271. https://doi.org/10.18301/rss.727

EARGED (2006a). *Millî eğitim bakanlığı hizmetiçi eğitim faaliyetlerinin değerlendirilmesi*, Ankara: MEB Yayınları

EARGED (2006b). *İlköğretim okulu öğretmenlerinin yaptıkları mesleki seminer çalışmalarının değerlendirilmesi*, Ankara: MEB Yayınları

Genç, G.S., & Aydın, G. (2015). Mesleki gelişim seminer çalışmalarının öğretmenler tarafından değerlendirilmesi örneklemi. *İstanbul Aydın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 1-40.

Gökyer, N. (2012). Öğretmenlerin hizmet içi eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ve öncelikli ihtiyaç duydukları konular. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 162, 234-265.

Guskey, T.R., & Yoon, K.S. (2009). What Works in Professional Development?. *Phi delta kappan*, 90 (7), 495-500. https://doi.org/10.1177/003172170909000709

Guskey, T. R. (2002). Professional development and teacher change. *Teachers and Teaching,* 8(3),381-391. https://doi.org/10.1080/135406002100000512

Gülmez İ. S. (2004). *Sınıf öğretmenlerine uygulanan hizmet içi eğitim programlarının etkililiğine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. https://doi.org/10.35379/cusosbil.578516

Günbayı, İ., & Taşdöğen, B. (2012). İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin hizmet içi eğitim programları üzerine görüşleri: bir durum çalışması. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 87-117. https://doi.org/10.15869/itobiad.565191

Hill, H. C. (2009). Fixing teacher professional development. *Phi Delta Kappan*, 90(7), 470- 477. https://doi.org/10.1177/003172170909000705

İncik, E.Y., & Akbay, S. E. (2018). Ortaöğretim öğretmenlerine yönelik bir çalışma: mesleki gelişim faaliyetlerine yönelik tutumları ve eğitim ihtiyaçları. *Turkish Studies Educational Sciences*, 13(27), 1653-1676. https://doi.org/10.7827/turkishstudies.14381

Korkmaz, İ. (2015). Öğretmenlerin mesleki gelişimlerinde okul yöneticileri ve denetmenlerin etkililiğinin incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(4), 55-64, https://doi.org/10.16991/inesjournal.84

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2014). Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, *Resmi Gazete*, 29072, 26 Temmuz 2014. https://doi.org/10.17152/gefad.377516

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2015). Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, *Resmi Gazete*, 29403, 1 Temmuz 2015. https://doi.org/10.14527/9786053180258.04

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2018). Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği, *Resmi Gazete*, 30388, 11 Nisan 2018. https://doi.org/10.29329/mjer.2019.202.1

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] (2018). Öğretmenlerin 2018 Eylül Dönemi Mesleki Çalışma Programı, MEB Öğretmen Yetiştirme Ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Ankara. https://doi.org/10.24315/tred.562063

Merrıam, S.B. (2015). *Nitel araştırma* (Çev.Editörü: Selahattin Turan). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Miles, M. B., & Huberman, M. A. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook* (2nd ed.).Thousand Oaks, Calif.: Sage.

Mizell, H. (2010). *Why professional development matters?* Oxford, US: Learning Forward.

Novozhenina, A & Pinzon, M.M.L. (2018). Impact of a Professional Development Program on EFL Teachers' Performance. *HOW,* 25(2), 113-128. https://doi.org/10.19183/how.25.2.406

Özavcı, E., & Çelikten, M. (2017). Öğretmen görüşlerine göre uzaktan hizmet içi eğitim uygulamalarında karşılaşılan sorunlar ve çözüm. *Turkish Journal of Educational Studies*, 4 (2), 39-76.

Özdemir, S. M. (2016). Öğretmen Niteliğinin Bir Göstergesi Olarak Sürekli Mesleki Gelişim. *Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(3), 233-244. https://doi.org/10.1501/egifak_0000000325

Özer, B. (2008). Öğretmenlerin Mesleki Gelişimi. A. Hakan (Ed.), *Öğretmenlik meslek bilgisi alanındaki gelişmeler* (s.195-216). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.

Sahlberg, P. (2018). *Eğitimde Finlandiya Modeli*, (Çev. Cansen Mavituna), İstanbul: Metropolis Yayınları.

Saka, F. (2005). *Milli Eğitim Bakanlığı hizmet içi eğitim etkinliklerinin meslek lisesi öğretmenleri tarafından değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. https://doi.org/10.1501/egifak_0000000942

Seferoğlu, S.S. (2001). Sınıf öğretmenlerinin kendi mesleki gelişimleriyle ilgili görüşleri, beklentileri ve önerileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 149, 12-18. https://doi.org/10.17240/aibuefd.2019.19.49440-537749

Senge, P., McCambe, C.N., Lucas, T., Smith, B., Dutton, J., Kleıner, A. (2014). *Schools That Learn-Öğrenen Okullar*. (Çev. Münevver Çetin), Nobel Yayıncılık: Ankara.

Sıcak, A.,& Parmaksız, R. Ş. (2016). İlköğretim kurumlarındaki mesleki çalışmaların etkililiğinin değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 17-33. https://doi.org/10.17679/iuefd.17144668

Türker, Y. & Tok, T. N. (2019). Öğretmenlerin Mesleki Çalışmalara İlişkin Metaforik Algıları. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 12(1), 274-297. https://doi.org/10.30831/akukeg.435487

UNESCO (2015). *The right to education and the teaching profession*. Paris, FR: UNESCO Education Sector.

Uştu, H., Taş, A.M. & Sever, B. (2016). Öğretmenlerin mesleki gelişime yönelik algılarına ilişkin nitel bir araştırma. *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi*, 1, 15-23. https://doi.org/10.32706/tusbid.481509

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yoon, K. S., Duncan, T., Lee, S. W.-Y., Scarloss, B., & Shapley, K. (2007). *Reviewing the evidence on how teacher professional development affects student achievement* (Issues & Answers Report, REL 2007–No. 033). Washington.